

Моніторинг російського інформаційного простору

11.12. - 18.12.2025

I. Російський ВПК

1. Загальний стан ВКП РФ

- i. *Індійські оборонні компанії обговорили в Росії спільне виробництво озброєнь¹*

У переговорах у Росії взяли участь провідні індійські оборонні компанії, зокрема Adani Defence та Bharat Forge. Сторони обговорювали створення спільних підприємств і виробничих потужностей для спільних НДДКР і виробництва російських зразків озброєння, включно з винищувачами МіГ-29 та системами протиповітряної оборони.

- ii. *Посилено контроль ДОЗ²*

15 грудня 2025 року опубліковано Федеральний закон № 471-ФЗ, яким внесено зміни до закону «Про державне оборонне замовлення». Ключова новація — запровадження обов'язку для головних виконавців і співвиконавців ДОЗ надавати проміжну бухгалтерську (фінансову) звітність.

Держава посилює фінансовий контроль над підприємствами ВПК. Регулярна проміжна звітність дає можливість оперативно відстежувати рух коштів, стан виконання контрактів і виявляти касові розриви або нецільове використання фінансування ще до завершення контракту.

¹ <http://itnews.com.ua/news/109162-indijskie-proizvoditeli-oruzhiya-obsuzhdayut-sotrudnichestvo-s-rossiej>

² <https://xn--80aahqcqybgko.xn--p1ai/141/96/40252/40324/88892.html>

2. Війна майбутнього

- i. Китай здійснив перший політ безпілотного апарата «Цзютянь», який вважається найбільшим у світі кораблем-носієм дронів³*

Політ відбувся в грудні 2025 року в північно-західній провінції Шеньсі. Важливо, що апарат був публічно представлений ще у 2024 році на авіасалоні в Чжухаї, а тепер уперше підтвердив працездатність у реальному польоті.

«Цзютянь» позиціонується як повітряний аналог авіаносця: він здатний нести до 6 тонн корисного навантаження, має вісім точок підвіски для керованих бомб, ракет класу «повітря–повітря», протикорабельних ракет і дронів-камікадзе. Усередині фюзеляжу може розміщуватися понад 100 малих безпілотників, призначених для запуску роями з метою прориву та придушення протиповітряної оборони противника.

3. Підприємства ВПК

- i. Уражено АО "Энергозапчасть"⁴*

В ніч на 9 листопада було завдано удару по заводу АО "Энергозапчасть" — підприємству, що спеціалізується на виробництві генераторів та електрообладнання і входить до складу російського військово-промислового комплексу.

- ii. Уражено Алчевський металургійний комбінат⁵*

Минулого тижня Сили оборони України завдали удару по Алчевському металургійному комбінату в Луганській області. За даними Генерального штабу ЗСУ, на підприємстві, розташованому на тимчасово окупованій території, зафіксовано влучання з подальшою пожежею.

³ <https://unn.ua/ru/news/kitaiskii-tszyutytyan-sovershil-pervii-polet-krupneishii-v-mire-korabl-nositel-dronov>

⁴ <https://unn.ua/ru/news/ukrainskie-bespiotniki-atakovali-infrastrukturu-v-rf-povrezhden-zavod-v-chuvashii-yavlyayushchiisya-chastyu-vpk>

⁵ <https://www.0629.com.ua/ru/amp/news/4040233/kak-alcevskij-metkombinat-prevratilsa-iz-promyslennogo-giganta-v-voennyi-obekt-rf-i-pocemu-po-nemu-udarili-vsu>

Алчевський металургійний комбінат в умовах окупації використовувався для виготовлення комплектуючих і корпусів артилерійських снарядів за замовленням Міністерства оборони РФ, що свідчить про його залучення до російського військово-промислового комплексу.

iii. Генпрокуратура РФ вимагає націоналізувати підшипниковий холдинг, що завищував ціни для ВПК⁶

Генпрокуратура РФ вимагає передати державі підшипниковий холдинг КІМП, який постачає продукцію для ЗС РФ та ключових оборонних підприємств. За даними нагляду і ФСБ, компанії холдингу («10-ГПЗ», «ОК-Лоза», «ГПЗ-2 Тверь») у 2020–2025 роках уклали понад 300 контрактів для ВПК на суму понад 150 млрд руб.

Слідство встановило, що після фактичного встановлення монополії власники холдингу штучно завищували собівартість продукції, збільшуючи нормо-години без технічних підстав. Це призвело до зростання цін для оборонних замовників у 5–10 разів, що стало підставою для позову про націоналізацію активів.

iv. Дрони атакували НПЗ «Славнефть-ЯНОС» у Ярославлі⁷

У ніч на 12 грудня дрони атакували НПЗ «Славнефть-ЯНОС» у Ярославлі. Підприємство входить до п'ятірки найбільших нафтопереробних заводів РФ і має потужність близько 15 млн тонн нафти на рік.

Завод має пряме значення для ВПК РФ, оскільки виробляє авіаційне реактивне паливо, мастильні матеріали та інші нафтопродукти, що використовуються для забезпечення військової авіації й техніки.

⁶ <https://mashnews.ru/genprokuratura-trebuetsya-peredat-gosudarstvu-podshipnikovyyi-xolding-zavyishavshij-cenyi-na-produkciyu-dlya-oboronnykh-predpriyatij.html>

⁷ <https://unn.ua/news/maie-stratehichne-znachennia-droni-atakuvaly-rosiiskiyi-naftopererobnyi-zavod-u-yaroslavli>

- v. Уранці 12 грудня в місті Орськ Оренбурзької області сталася пожежа на «Механічному заводі»⁸

За даними російських ЗМІ та видання Astra, вогонь охопив цехи, де виготовляють артилерійські гільзи та комплектуючі для реактивних систем залпового вогню. Підприємство забезпечує понад 50% виробництва артилерійських гільз у Росії та виконує замовлення для систем, які активно застосовуються на фронті.

4. Зброя, технології та інше

- i. Російській армії передали нову партію винищувачів-бомбардувальників Су-34⁹

Росіяни традиційно не називають кількість переданих літаків. Судячи з оприлюднених фото- та відеоматеріалів, у складі нової партії було щонайменше кілька бойових машин.

- ii. РФ виробляє близько 20 вертольотів Ми-8 на рік для потреб Міноборони — оцінка експертів¹⁰

Росія щороку виготовляє приблизно 20 багатоцільових вертольотів Ми-8 безпосередньо для Міністерства оборони РФ. Таку оцінку оприлюднили аналітики Frontelligence Insight на основі аналізу контрактів на комплектуючі, зокрема закупівлі 40 термометрів ІС-264А-2, по два на кожен вертоліт.

Виробництво здійснюється на двох ключових підприємствах російського авіаційного ВПК — Казанському вертолітному заводу та Улан-Уденському авіаційному заводу.

Зокрема, 300 вертольотів Мі-8 можуть бути виведені з експлуатації в найближчі п'ять років. Наприкінці 2025 року двом десяткам старих Мі-8Т, що належать різним експлуатантам, вже відмовили в

⁸ <https://society.comments.ua/news/warrussia/v-rossii-gorit-zavod-proizvodyaschiy-rakety-i-artilleriyskie-gilzy-790263.html>

⁹ https://www.unian.net/weapons/su-34-armii-rf-peredali-novuyu-partiyu-istrebiteley-bombardirovshchikov-foto-13221930.html#goog_rewarded

¹⁰ https://gazeta.ua/ru/articles/life/_rossiya-naraschivaet-proizvodstvo-rakety-oreshnik-i-gotovit-ee-modernizaciyu-razvedka/1238436 ; <https://mashnews.ru/300-vertoletov-mi-8-mogut-vstat-na-prikol-v-blizhajshie-pyat-let.html>

продовженні терміну служби. Причина — застарівання техніки, їх експлуатації вже досяг 40 років

- iii. РФ нарощує виробництво ракети «Орешник» і готує її модернізацію — розвідка України¹¹*

Фінансування програми здійснюється з Фонду національного добробуту РФ, що свідчить про її пріоритетний статус для військово-промислового комплексу. У серійному виробництві ракети задіяно понад 50 підприємств російського ОПК.

- iv. С-500 — на бойовому чергуванні¹²*

На розширеному засіданні колегії Міноборони РФ міністр оборони Андрій Белоусов заявив про заступлення на бойове чергування першого полку, оснащеного зенітною ракетною системою С-500.

Белоусов зазначив, що якщо С-400 застосовувався по цілях на висотах до 30 км в атмосфері, то С-500 здатний уражати балістичні ракети, включно з бойовими блоками міжконтинентальних ракет, на висотах до 200 км

Очікується, що С-500 не замінить С-400 повністю, а доповнить його, перекриваючи верхній ешелон ППО-ПРО завдяки можливості роботи за межами атмосфери та заявленим характеристикам ураження балістичних і гіперзвукових цілей

II. Імпортозаміщення

1. Імпортозаміщення в електроніці

- i. У Росії створили обладнання для випуску мікросхем за техпроцесом 65 нм¹³*

Науково-дослідні інститути НДІМЕ і НДІТМ, що входять до групи компаній «Елемент», завершили створення перших в Росії кластерних систем для плазмохімічного осадження (ПХО) і

¹¹ https://gazeta.ua/ru/articles/life/_rossiya-naraschivaet-proizvodstvo-rakety-oreschnik-i-gotovit-ee-modernizaciyu-razvedka/1238436

¹² https://t.me/special_authors/8563

¹³ <https://xn--80aeib1aqelkh.xn--p1ai/2025/lt26/>

травлення (ПХТ). Як повідомили Ведомостям у прес-службі ГК «Елемент», ці установки дозволять виробляти інтегральні мікросхеми за топологічними нормами 65 нм на пластинах діаметром 200 мм і 300 мм.

Основним виконавцем проекту виступив НДІМЕ, який забезпечив будівництво чистих виробничих приміщень, монтаж і підключення дослідних зразків обладнання, розробку технологічних процесів і їх випробування. НДІТМ, у свою чергу, став основним співвиконавцем, розробивши саме обладнання і взявши участь у проведенні випробувань.

Установки для рівня 65 нм на пластинах 300 мм забезпечать, зокрема, перспективну потребу вітчизняної мікроелектроніки, зазначив заступник міністра промисловості і торгівлі РФ Василь Шпак. За його словами, особливу цінність представляє модульність платформи, оскільки вона дозволяє відпрацьовувати процеси на існуючому обладнанні і служить основою для переходу до більш тонких техпроцесів.

ii. Недофінансовану програму розвитку електронного машинобудування продовжать до 2036 року¹⁴

Мінпромторг витратить майже півмільярда рублів на коригування і продовження програми з розвитку електронного машинобудування в Росії. Нещодавно в міністерстві заявляли, що програма недофінансована на 33,1 млрд рублів і до кінця 2025 року відставання по запуску НДДКР досягне понад 60 робіт.

Згідно з тендером, опублікованим на порталі держзакупівель, належить дослідити світовий досвід нових розробок, поточний стан і перспективи розвитку обладнання та матеріалів для виробництва електронної продукції. Це необхідно для підвищення ефективності комплексної програми на період до 2030 року та її продовження до 2036 року.

Роботи повинні бути виконані до 31 жовтня 2027 року: у 2025 році на проект витратять 134,1 млн рублів, у 2026-му - 246,5 млн рублів, а у 2027-му - 112,3 млн рублів. При цьому виконавець тендера вже визначений, але вибрати його було не дуже складно - на участь у тендері була подана тільки одна заявка.

¹⁴ https://t.me/mash_tech/5674

2. Імпортозаміщення в автомобілебудуванні

- i. У Росії запустили першу гігафабрику з виробництва літій-іонних батарей для електромобілів¹⁵*

У місті Німан Калінінградської області «Росатом» офіційно запустив першу в країні гігафабрику літій-іонних акумуляторних батарей потужністю 4 ГВт/год на рік. Проектна потужність, як повідомляється, дозволяє забезпечити батареями до 50 тис електромобілів. Фонд розвитку промисловості надав на створення гігафабрики позику в розмірі 5 млрд рублів.

За словами гендиректора «Росатома» Олексія Ліхачова, накопичувачі енергії – це наскрізна технологія в портфелі нових неядерних бізнесів «Росатома», яка дозволяє формувати цілі виробничі ланцюжки і продуктові екосистеми.

Гігафабрика буде працювати за повним циклом – від виробництва літій-іонних комірок до готових акумуляторів. При цьому близько 90% всіх процесів на підприємстві автоматизовані, що дозволить досягти швидкості виробництва 1 комірки в секунду.

«Росатом» останнім часом захопився електромобілями. Компанія вклала більше 6 млрд рублів у проект «Атом», поглинула південнокорейського виробника накопичувачів енергії Enertech, купила 50% одного з найбільших в Росії виробників зарядок «Парус електро», замовила розробку вітчизняного тягового інвертора і почала показувати на виставках машину під назвою Voyt.

Фабрика явно будувалася на велику перспективу, оскільки станом на 1 січня 2025 року в Росії налічувалося всього близько 60 тис. електромобілів, а в 2024 році в країні реалізували 17,8 тис. нових електромобілів. Більшість з них, зрозуміло, виробляються не в Росії, і в російських батареях не потребують.

¹⁵ https://t.me/mash_tech/5663

3. Інші новини, пов'язані з імпортозаміщенням

і. Мінпромторг запропонував обмежити закупівлю іноземного вимірювального обладнання¹⁶

Проект передбачає зміну урядової постанови №1875, яка регламентує застосування заборон і обмежень при проведенні держзакупівель і закупівель держкомпаній (нацрежим). Проект пропонує включити до переліку продукції, щодо якої діє обмеження - правило «другий зайвий» (передбачає відхилення пропозицій про поставку іноземної продукції при наявності хоча б однієї заявки з пропозицією відповідної російської продукції) - 80 найменувань різних вимірювальних приладів (ОКПД2 26.51.62 - машини та прилади для випробування механічних властивостей матеріалів).

"В даний час технологічна залежність від імпортних приладів є значною, - йдеться в пояснювальній записці до проекту. - При цьому проведений аналіз можливостей вітчизняних підприємств з імпортозаміщення, з урахуванням технічних характеристик обладнання та можливостей серійного випуску, показав, що на даний момент вітчизняні підприємства готові забезпечити 62,1% загального обсягу ринку генераторів сигналів і 61% ринку аналізаторів сигналів і спектру (наведені як приклад, зараз частка російської продукції на цих ринках становить 15,5% і 13% - ІФ).

Автори документа відзначають, що замовники при закупівлі вимірювального обладнання віддають перевагу іноземній продукції, хоча російські аналоги не поступаються їй за ціною і своїми характеристиками. Основними причинами таких переваг замовників названі звички до імпортного обладнання, недовіра до російських виробників, що склалися за більш ніж 30 років тісних контактів і зв'язків із зарубіжними виробниками та їх російськими дистриб'юторами.

«Замовник нерідко формує технічне завдання для проведення закупівельної процедури таким чином, що під нього підходить тільки певний імпортний прилад, оскільки всі вироби мають деякі відмінності за параметрами (наприклад, діагональ дисплея), - підкреслюється в записці. - При цьому вимірювальну задачу

¹⁶ https://t.me/ritm_magazine/999

замовника можуть вирішити різні, в тому числі вітчизняні, прилади».

Крім того, зазначається, що в даний час у імпортного обладнання в більшості випадків відсутній офіційний сервіс і гарантія, його сервісне обслуговування виконується «кустарним» способом. Крім того, на ринку трапляються випадки реалізації вживаного імпортного обладнання під виглядом нового («перелицьовування»).

ii. На нараді в СФ відзначили зростання виробництва російської верстатоінструментальної продукції¹⁷

Сенатори та експерти обговорили додаткові заходи державної підтримки галузі.

Член Комітету СФ з економічної політики Олександр Жуков провів нараду «Про державні заходи підтримки верстатоінструментальної промисловості та реалізацію національного проекту «Засоби виробництва та автоматизації».

Сенатор підкреслив, що для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної верстатоінструментальної продукції необхідно вдосконалювати існуючу систему державного регулювання та підтримки. При цьому важливо, щоб заходи стимулювання охоплювали всі основні етапи життєвого циклу продукції.

«Одним з основоположних акцентів державної промислової політики має бути орієнтація на підтримку науково-дослідних дослідно-конструкторських робіт та інвестицій у дослідження і розробки», — вважає Олександр Жуков.

Сенатор наголосив на стратегічному значенні нацпроекту «Засоби виробництва та автоматизації» для забезпечення технологічного лідерства країни.

Учасники наради обговорили реалізовані заходи державної підтримки, існуючі бар'єри для впровадження вітчизняних верстатів і комплектуючих на промислових підприємствах, заходи щодо стимулювання попиту, підготовку висококваліфікованих кадрів.

¹⁷ https://t.me/ritm_magazine/995

Заступник директора Департаменту верстатобудування та важкого машинобудування Міністерства промисловості і торгівлі РФ Юрій Кузнецов повідомив, що дві ключові цілі нацпроекту — досягнення технологічного лідерства за широкою гамою верстатострументальної промисловості та входження Росії до топ-25 країн за щільністю роботизації в обробній промисловості.

«Основний акцент у заходах нацпроекту — на розробці нових видів обладнання, на освоєнні того, що на сьогоднішній день поки не роблять наші виробники», — сказав він.

Юрій Кузнецов поінформував, що за даними за 9 місяців поточного року обсяг виробництва російської верстатострументальної продукції склав близько 92 млрд рублів. У порівнянні з аналогічним періодом минулого року вдалося досягти зростання.

III. Машинобудування

1. Інвестиції в російське машинобудування

- i. Мінпромторг продовжує на шість років програму електронного машинобудування на тлі недофінансування¹⁸*

Мінпромторг планує виділити близько 493 млн рублів на коригування та продовження програми розвитку електронного машинобудування в Росії. Відповідний тендер опубліковано в листопаді 2025 року. Програма повинна бути продовжена з 2030 до 2036 року, а також актуалізована з урахуванням змін в технологіях, стані галузі та бюджетних можливостях. Роботи передбачають розробку нової моделі розвитку обладнання та матеріалів для мікроелектроніки, а також методик пріоритезації НДДКР і заходів державної підтримки.

Необхідність перегляду програми пов'язана з її недофінансуванням і зривом термінів реалізації. За даними Мінпромторгу, дефіцит фінансування становить понад 33 млрд рублів, а фактичні обсяги коштів у 2024–2025 роках виявилися значно нижчими за заплановані. В результаті до кінця 2025 року відставання по запуску НДДКР перевищить 60 робіт, а багато проектів були заморожені або перенесені.

¹⁸ https://www.cnews.ru/news/top/2025-12-15_minpromtorg_posle_nedofinansirovaniya

Експерти відзначають, що програма, розроблена в 2021 році, застаріла і вимагає перерозподілу пріоритетів. Зберігається висока залежність від іноземних матеріалів і обладнання, а технологічне відставання від світових лідерів оцінюється в роки і навіть десятиліття. Для створення повного виробничого циклу в електронному машинобудуванні, за оцінками фахівців, потрібні інвестиції до півтрильйона рублів, що істотно перевищує поточні обсяги фінансування. в.

2. Співпраця РФ з іншими країнами в машинобудуванні

і. Підприємства Росії та Білорусі замінюють на важких виробництвах людей роботами¹⁹

Росія і Білорусь активно нарощують роботизацію промисловості, розглядаючи автоматизацію як ключовий фактор зростання продуктивності та конкурентоспроможності. У Росії поставлено мету до 2030 року увійти до топ-25 країн світу за кількістю промислових роботів, у Білорусі — до 2040 року досягти середньосвітового рівня роботизації з пріоритетом на власні рішення. Схожі завдання стимулюють спільні ініціативи, включаючи пропозицію про створення «союзного промислового робота».

У 2025 році попит на роботизовані системи зростає як з боку великих компаній, так і малого та середнього бізнесу, насамперед у машинобудуванні, металообробці, енергетиці, електроніці та логістиці. Роботизація все частіше сприймається не як експеримент, а як практичний інструмент для вирішення дефіциту кадрів, підвищення стабільності процесів і зниження витрат. Російські підприємства вже випускають роботів для важких і небезпечних умов праці, а впровадження роботизованих зварювальних комплексів дає помітний економічний ефект і вивільняє персонал для складніших завдань.

Держава підтримує процес через нацпроект «Засоби виробництва та автоматизації»: до 2030 року планується провести діагностику та розробити рішення з роботизації для 1,5 тис. підприємств. Паралельно розвивається міжрегіональне та міжнародне співробітництво, в тому числі з білоруськими підприємствами. У перспективі технології дозволяють створювати повністю автоматизовані «темні фабрики», приклади яких вже з'являються.

¹⁹ <https://e-cis.info/news/569/132749/>

3. Нові розробки й машинобудівні заводи

- i. Михайло Мішустін відвідав новий центр практичної підготовки для машинобудування²⁰*

Прем'єр-міністр Михайло Мішустін разом з мером Москви Сергієм Собяніним відвідав новий центр практичної підготовки кадрів для машинобудування, створений на базі ОЕЗ «Технополіс Москва». Центр площею понад три тисячі квадратних метрів оснащений сучасним обладнанням, включає лабораторії та майстерні, а навчання орієнтоване на потреби економіки столиці.

З 2025/2026 навчального року тут навчатимуться студенти шести московських коледжів, щорічно центр зможе готувати понад 1,5 тис. фахівців — токарів, фрезерувальників, шліфувальників і операторів верстатів з ЧПК. Навчання побудовано з акцентом на практику: близько 65% навчального часу відведено роботі на обладнанні, аналогічному тому, що використовується на промислових підприємствах, заняття ведуть майстри-практики, в тому числі співробітники компаній-резидентів ОЕЗ.

За словами Сергія Собяніна, відкриття центру завершує формування системи підготовки кадрів для машинобудування в Москві і допомагає закрити дефіцит кваліфікованих фахівців. Михайло Мішустін зазначив, що такі центри є важливим елементом досягнення технологічного і промислового суверенітету і можуть служити моделлю для тиражування в інших регіонах країни.

- ii. Ульяновський верстатобудівний завод планує збільшити випуск верстатів до 250 одиниць до 2030 року²¹*

Ульяновський верстатобудівний завод планує до 2030 року збільшити виробничі потужності і вийти на випуск до 250 верстатів на рік. Про це повідомив генеральний директор підприємства Роман Букарев на Міжрегіональному технологічному форумі, що відбувся 10 грудня на майданчику заводу. Форум зібрав понад 150 експертів з 19 регіонів і був присвячений питанням технологічного суверенітету в рамках нацпроєкту «Засоби виробництва та автоматизації».

Губернатор Ульяновської області Олексій Руських заявив, що регіон робить ставку на розвиток верстатобудівного кластера, створеного

²⁰ https://www.1tv.ru/news/2025-12-15/528660-mihail_mishustin_posetil_novyy_tsentr_prakticheskoy_podgotovki_dlya_mashinostroeniya?ysclid=mjb7ni3o35249940180https://www.mos.ru/mayor/themes/13876050/

²¹ <https://ulpressa.ru/2025/12/16/ulyanovskij-stankostroitelnyj-zavod-planiruet-uvlechit-vypusk-stankov-do-250-edinicz-k-2030-godu/>

в 2025 році. До нього вже увійшли УСЗ і ряд профільних підприємств, включаючи «Завод важких верстатів» і «ФРЕСТ». За словами Букарева, УСЗ розглядається як ключовий інженерний центр і драйвер розвитку кластера.

Для реалізації планів завод має намір продовжити модернізацію виробництва, активніше впроваджувати російські системи ЧПК і використовувати заходи держпідтримки, в тому числі пільгове фінансування Фонду розвитку промисловості.

IV. Стратегічні матеріали

1. Загальний стан галузі стратегічних матеріалів у РФ

- i. *Через кризу в російській металургії виробництво сталі падає до 66,5 млн тонн²²*

Російська металургія переживає один із найскладніших періодів за останні роки. За оцінкою «Русської сталі», виробництво сталі у 2025 році знизиться до 66,5 млн тонн, споживання — до 38,9 млн тонн, виробництво металопрокату — до 58 млн тонн. Експорт прокату за 2021–2024 роки скоротився на 35%, до 20 млн тонн.

Статистика Росстату підтверджує спад: за січень–жовтень виплавка чавуну впала на 5,6%, нелегованої сталі — на 2%, легованої — майже на 15%. Найбільші компанії фіксують різке погіршення показників: ММК скоротив виробництво приблизно на 18%, ТМК — продажі на 20% через слабкий попит і високі ставки.

У «Мечела» знизилися обсяги виплавки та різко просіли продажі прокату. «Северсталь» повідомила про падіння прибутку більш ніж удвічі на тлі зниження цін і зміни структури продажів. Експерти вважають, що у 2026 році можливе лише обмежене відновлення, а повернення до докризисних рівнів може зайняти кілька років.

- ii. *Росія нарощує виробництво германію на тлі китайських обмежень²³*

На конференції у ВІМС ім. Федоровського за підсумками круглого столу зафіксовано зростання інтересу до германію в російській рідкоземельній галузі. Останнім часом Китай ввів обмеження на поставки германію у відповідь на санкції США — а саме КНР є сьогодні ключовим постачальником цього металу на світовий

²² https://www.prometall.info/ludi/stalevari/kak_padala_chyernaya_metallurgiya_v_2025_godu

²³ https://www.prometall.info/intrigi/trendi/khoroshie_novosti_s_rynka_germaniya

ринок. У результаті ціни на цей метал вирости більш ніж удвічі. Хоча рішення китайської влади не означали повного припинення поставок — практика показує, що необхідні спеціальні дозволи на експорт китайською владою все-таки видаються. За останній рік КНР вже видав подібних дозволів на експорт критичних металів на 20 млрд доларів.

3 літа 2025 року відновилася видобуток на ділянці «Спецвугілля» Павлівського буровугільного родовища в Приморському краї після тривалої перерви, що почалася у 2021 році. Там веде видобуток ООО «Германій і додатки». За словами директора з розвитку компанії Алли Телегіної, залежно від вмісту германію у вугільній сировині, компанія виробитиме від 8,5 до 13 тонн германію на рік (при тому, що весь світовий ринок становить менше 200 тонн цього елемента).

АО «Германій» з Красноярська (входить до складу холдингу «Швабе», який, у свою чергу, перебуває в орбіті «Ростеху») працює на 90% на імпортній китайській сировині, але ставить собі за мету обзавестися власною сировинною базою. Зараз компанія розраховує на Тарбагатайське буровугільне родовище в Забайкаллі. Також у кулуарах конференції активно обговорювали новину про те, що до виробництва германію (а також галію) останнім часом виявив інтерес такий великий холдинг, як УГМК.

iii. Геологічна вивченість Сибіру та Далекого Сходу зростає вдвічі до 2030 року²⁴

Уряд поставив завдання збільшити геологічну вивченість регіонів Сибіру та Далекого Сходу з поточних 30-35% до 65% до 2030 року. У деяких регіонах, зокрема в Якутії, показник ще нижчий. Цій меті має служити програма «Геологія: відродження легенди», за якою «Росгеологія» виступає основним виконавцем держзамовлення.

Перший етап програми здійснювався протягом трьох років — у 2022-2024 роках і охоплював 22 об'єкти геологічного вивчення, у тому числі 15 по твердих корисних копалинах (7 з них — золоторудні родовища). Цей етап був успішно реалізований: тільки по золоту вдалося наростити запаси на 290 тонн.

Зараз виконуються завдання другого етапу, в рамках якого у 2025-2027 роках мають бути вивчені 45 об'єктів, включаючи 33 — твердих корисних копалин. Із числа останніх половина — це родовища дефіцитних металів.

²⁴ https://metallplace.ru/news161225_15/

2. Заводи з переробки стратегічних матеріалів

i. «Норнікель» прогнозує дефіцит паладію, платини та міді та профіцит нікелю²⁵

«Норільський нікель» очікує дефіциту на ринку паладію та платини у 2025 і 2026 роках, а на ринку міді — у 2026 році. На думку експертів компанії, якщо не враховувати інвестиційний попит, ринок паладію у 2025 році буде досить збалансованим. При урахуванні інвестицій, як очікується, на ринку утвориться дефіцит 0,2 млн унцій. У 2026 році ситуація залежатиме від динаміки інвестиційної активності.

На ринку міді у 2025 році, як прогнозують у корпорації, утвориться невеликий профіцит: пропозиція очікується на рівні близько 27,7 млн тонн, а попит — 27,6 млн тонн. У 2026 році обидва показники виростуть, що приведе ринок до дефіциту. Пропозиція прогнозується на рівні 28,3 млн тонн, а попит — 28,4 млн тонн.

У «Норнікелі» відзначають, що хоча зараз ринок міді залишається досить збалансованим, у довгостроковій перспективі ситуація може змінитися. Недовиконання виробничих планів, затримки запуску проектів і обмежений обсяг інвестицій у розробку нових родовищ створюють структурні ризики.

У поточному та наступному році «Норнікель» очікує профіциту на світовому ринку нікелю на рівні близько 200 тис. тонн. Тенденція зберігається на тлі триваючого зростання виробництва в Індонезії.

ii. Холдинг «Ареал» інвестує 6,4 млрд рублів у розробку Ермаківського родовища берилію²⁶

У 2025 році стартував проект освоєння родовища берилію Ермаківське в Бурятії. Родовищем зайнялася компанія з холдингу МКАО «Ареал» (раніше група інвестора Владислава Свіблова). ГОК планується побудувати до 2027 року з потужністю збагачувальної фабрики 30 тисяч тонн руди на рік.

Обсяг інвестицій складе 6,4 млрд рублів. Спеціально під цей проект були розширені межі ТОР «Бурятія», що забезпечить інвестору податкові пільги. Глава Бурятії Олексій Циденів на зустрічі з

²⁵ <https://www.kommersant.ru/doc/8292287>

²⁶ https://www.prometall.info/analitika/gornodobicha/berillievaya_zadacha_so_mnogimi_neizvestnymi

президентом Володимиром Путіним відзначив, що проект допоможе Росії досягти технологічного суверенітету.

Проте проект викликає питання у фахівців. На родовищі поки немає оновлених запасів на держбалансі – існують лише радянські дані, які мають бути актуалізовані під нову технологію. «Ареал» повинен захистити в ГКЗ ТEO постійних кондицій для Ермаківського, але поки цього не зробив.

За оцінкою завідувача кафедри хімії та технології рідкісних елементів РТУ МІРЕЯ, внутрішня потреба Росії в берилії становить менше 50 тонн на рік при світовому виробництві близько 300 тонн. На першому етапі фабрика вироблятиме берилієвий флотоконцентрат. Гідрометалургійний завод для його переробки запустять не раніше кінця 2028 року. Попутно на другому етапі планується видобуток флюориту.

iii. «Русолово» достроково виконало річний план і досягло рекордного видобутку у 3300 тонн олова²⁷

Компанія «Русолово» достроково виконала виробничий план 2025 року, досягнувши на початок грудня випуску 3300 тонн олова в концентраті, що стало найвищим показником за всю історію підприємства. Для порівняння, у 2024 році у зв'язку з плановим залученням у переробку руд з низьким вмістом металу виробництво було знижено на 18% до 2466 тонн.

Значне зростання у 2025 році стало можливим завдяки програмі модернізації та розширення потужностей, реалізованих з 2022 по 2025 роки. На виробничих комплексах були впроваджені модульні рудосепараційні комплекси, що підвищили ефективність передзбагачення, проведена заміна застарілого обладнання на збагачувальних фабриках, розширений флотаційний фронт і впроваджені нові технології, такі як каситеритова флотація, що дозволили збільшити вилучення олова з важкозбагачуваних руд.

У наступному році компанія планує продовжити модернізацію підприємств, спрямовану на подальше зростання виробничих потужностей.

²⁷ <https://rus-olovo.ru/pao-rusolovo-dosrochno-vypolnilo-godovoi-plan-po-proizvodstvu-olova/>

- iv. Суд задовольнив позов «РУСАЛа» до Rio Tinto майже на 105 млрд рублів²⁸

Арбітражний суд Калінінградської області задовольнив позов «РУСАЛа» до австралійсько-британської гірничодобувної групи Rio Tinto майже на 105 млрд рублів. 4 квітня 2025 року «РУСАЛ» подав до Арбітражного суду Калінінградської області позов до Rio Tinto майже на 105 млрд рублів. Суть позовних вимог не розкривається.

Відповідачами по справі значаться Rio Tinto Plc. (Великобританія), Oyu Tolgoi Netherlands B. V. (Нідерланди), THR Oyu Tolgoi Ltd (Британські Віргінські острови), Rio Tinto Aluminium Ltd, Rio Tinto Aluminium (Holdings) Ltd, Rio Tinto Ltd і RTA Holdco Australia 5 Pty Ltd (Австралія). Серед третіх осіб - Queensland Alumina Ltd (австралійське СП «РУСАЛа» і Rio Tinto), Rusal Ltd (Джерси), АТ «РУСАЛ» і Alumina and Bauxite Company Ltd. (Британські Віргінські острови).

3. Торгівля стратегічними матеріалами

- i. «Севергрупп» розглядає продаж африканських активів Nordgold за \$1 млрд²⁹

«Севергрупп» розглядає продаж африканських активів Nordgold у Буркіна-Фасо. Обговорювана сума угоди складає близько 1 млрд доларів, при цьому всередині групи не виключають вищої оцінки. Йдеться про рудники Bissa і Bouly — найбільші зарубіжні золотодобувні проекти, що належать російській компанії.

На тлі високих цін на золото активи залишаються джерелом валютної виручки та інструментом диверсифікації. Серед потенційних інтересантів джерела називали Віктора Харитоніна та Газпромбанк, однак офіційного підтвердження цим переговорам немає, а частина можливих покупців вже заявила про відсутність інтересу.

Ключовий фактор — ризики роботи в Буркіна-Фасо. Політична нестабільність і погіршення ситуації з безпекою вже призводили до призупинення видобутку на руднику Taramko у 2022 році. Ці обставини знижують привабливість регіону для довгострокової

²⁸ <https://tass.ru/ekonomika/25915847>

²⁹ <https://www.forbes.ru/biznes/552075-zolotodobytcik-nordgold-resil-prodat-aktivy-v-afrikanskom-burkina-faso>

присутності, незважаючи на сприятливу цінову кон'юнктуру. Продаж активів може дозволити «Севергрупп» вивільнити грошовий потік, оптимізувати структуру капіталу та перерозподілити ресурси в більш передбачувані та стратегічно значущі напрямки.

ii. *“ЛНР” нарощує експорт алюмінію: 62,4% операцій припадає на країни СНГ³⁰*

Підприємства Луганської Народної Республіки посилюють експорт, і особливо помітне зростання поставок алюмінію та продукції з нього. За даними Мінекономрозвитку ЛНР, сьогодні 62,4 відсотка експортних операцій регіону припадає на країни СНД, і саме алюмінієва галузь стає одним із ключових напрямків зовнішньої торгівлі.

Білорусь – один з основних покупців. Туди йдуть чорні та кольорові метали, у тому числі алюміній та вироби з нього, а також електричні машини та комплектуючі, хімічні нитки, пластмаси, спортивний інвентар і продукція з природного каменю. Молдова та Казахстан також активно закуповують алюміній та алюмінієві вироби, що підкреслює зростаючий попит на метали з ЛНР.

Експортна активність підтримується роботою вільної економічної зони, створеної у 2023 році. У ЛНР у статусі резидента ВЕЗ вже 164 підприємства, що реалізують 173 інвестпроекти з плановим обсягом вкладень понад 137 млрд рублів. Очікується створення понад 9,5 тисячі робочих місць. За словами міністра Анни Уголкової, пільги ВЕЗ дозволяють підприємствам модернізувати виробництво та нарощувати експорт.

4. Співпраця РФ у галузі стратегічних матеріалів

i. *Росія та Індія обговорюють інвестиції в рідкоземельні родовища на сотні мільйонів доларів³¹*

Росія та Індія розглядають можливість масштабних інвестицій у розробку російських родовищ рідкісних та рідкісноземельних металів. За оцінкою директора інституту «Гіредмет» Андрія Голінея, обсяг вкладень може скласти сотні мільйонів доларів і залежатиме від ринкової кон'юнктури та цінової динаміки на сировину.

³⁰ <https://t.me/prometallinfo/12538>

³¹ https://www.prometall.info/novosti/rossiya_i_indiya_rassmatrivayut_vozmozhnost_masshtabnykh_investitsiy_v_razrabotku_rossiyskikh_mestor

Тема отримала додатковий імпульс після візиту президента Росії Володимира Путіна до Індії та XXIII російсько-індійського саміту, за підсумками якого сторони підтвердили інтерес до поглиблення співробітництва в розвідці, обробці та переробці критично важливих мінералів і рідкоземельних елементів. Ключовий мотив — диверсифікація поставок і зниження ризиків на тлі домінування Китаю на глобальному ринку РМ і РЗМ.

За словами Голінея, спільні проекти можуть розглядатися як інструмент хеджування стратегічних ризиків, у тому числі в сегментах з високим попитом, таких як літій. Інтерес Індії до рідкісних та рідкоземельних металів зростає на тлі швидкого розвитку електромобільності, вітроенергетики та суміжних високотехнологічних галузей. Індійська сторона при цьому активно вибудовує власну екосистему рідкоземельного сектору: реалізує програми держпідтримки та залучає приватний бізнес.

ii. *КНДР як джерело робочої сили для російської металургії та гірничодобувної галузі³²*

Тема залучення трудових мігрантів для російських підприємств після візиту до Індії отримала новий розвиток. У числі дружніх країн все частіше згадується КНДР, готова частково компенсувати кадровий дефіцит, у тому числі в металургії та гірничодобувній промисловості.

Економічні зв'язки Росії та Північної Кореї поступово розширюються: в КНДР з початкової школи введено обов'язкове вивчення російської мови, а спільні проекти вже обговорюються та точково реалізуються. Про співробітництво з північнокорейськими партнерами повідомляли в Росгеології, ЦНІІчермет ім. Бардіна, на Кушвинському заводі прокатних валків, хоча деталі не афішуються.

Інтерес представляє і ресурсна база КНДР. Потенційним напрямком співробітництва може стати дорозвідка та розробка родовищ рідкісноземельних металів. Оцінки запасів коливаються від 20-48 мільйонів тонн за даними південнокорейських джерел до 210 мільйонів тонн за заявами Пхеньяна, що потребує незалежної перевірки. Поки що експорт РЗМ залишається символічним.

³² <https://www.prometall.info/ludi/stalevari/pomogut-li-rabochie-iz-kndr-nashey-metallurgii>

V. Обхід санкцій

1. Російські схеми обходу санкцій

- i. *OFAC оштрафувало громадянина США за порушення санкцій проти Росії*³³

Управління з контролю за іноземними активами США (OFAC) оголосило про накладення штрафу на неназваного громадянина США — адвоката, який раніше працював в уряді США, — за порушення санкційного режиму щодо Російської Федерації.

За інформацією OFAC, адвокат до запровадження санкцій надавав юридичні послуги російському олігарху та погодився виконувати функції довірчого керуючого у фінансованому ним трасті. Після внесення олігарха до списку SDN 6 квітня 2018 року громадянин США до середини 2022 року продовжував здійснювати фідучіарні дії, зокрема схвалював платежі та підписував угоди від імені трасту.

Загалом зафіксовано 122 порушення санкційного режиму США. За результатами розслідування фізична особа погодилася сплатити штраф у розмірі 1,092 млн доларів США.

- ii. *ЄС запровадив санкції проти посередника «Роснефти» в обході нафтових обмежень*³⁴

Європейський Союз у межах нового санкційного пакета проти Росії вніс до санкційного списку пакистанського нафтового трейдера Муртазу Лахані, а також низку азербайджанських нафтових трейдерів. Про це повідомляє Bloomberg. За оцінкою ЄС, Лахані є ключовою фігурою у створенні мережі компаній, що забезпечували глобальні поставки російської нафти в обхід санкцій.

Муртаза Лахані — уродженець Карачі та засновник трейдингової компанії Mercantile & Maritime Group — після початку повномасштабної війни Росії проти України відіграв центральну роль у міжнародних торговельних операціях «Роснефти». Як зазначається, він спеціалізується на роботі з підсанкційною нафтою та використанні складних юрисдикцій для обходу обмежень.

За даними Bloomberg, голова «Роснефти» Ігор Сечін налагодив тісні контакти з Лахані ще до війни — після його участі в розширенні присутності російської компанії в Іраку. Після 2022

³³ <https://ofac.treasury.gov/media/934806/download?inline>

³⁴ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-12-15/eu-sanctions-lakhani-eyyub-for-involvement-in-russia-oil-trade>

року ці зв'язки були використані для побудови альтернативних схем експорту російської нафти в умовах санкційного режиму.

iii. США заблокували схему обміну акцій «Лукойлу» на закордонні активи³⁵

Міністерство фінансів США відмовило групі інвесторів на чолі з американським банком Xtellus Partners у дозволі на придбання закордонних активів «Лукойлу». Про це повідомляє Reuters з посиланням на чотири джерела, обізнані з перебігом процесу.

Xtellus конкурував з Exxon Mobil, Chevron, компанією International Holding Company з ОАЕ, угорською MOL та американською Carlyle, які також проявляли інтерес до активів «Лукойлу». Йшлося, зокрема, про нафтопереробні заводи в Болгарії, Румунії та Нідерландах, мережу з близько 2 тисяч АЗС у Європі, Центральній Азії, на Близькому Сході та в Америці, а також видобувні активи в Азербайджані, Казахстані, Узбекистані, Іраку, Єгипті, ОАЕ, країнах Латинської Америки та Західної й Центральної Африки.

Пропозиція Xtellus передбачала безготівковий обмін акцій «Лукойлу», що перебувають у власності американських інвесторів, на закордонні активи компанії з подальшим поверненням цінних паперів російській стороні. За даними Reuters, Мінфін США повідомив учасників, що використання цінних паперів, на які поширюється санкційний режим, у таких угодах заборонене.

2. Переорієнтація ланцюжків постачання

i. Доходи Росії від експорту нафти в листопаді впали до мінімуму з 2022 року³⁶

Доходи Росії від експорту нафти та нафтопродуктів у листопаді скоротилися до найнижчого рівня з початку повномасштабного вторгнення в Україну. Про це йдеться у щомісячному звіті Міжнародного енергетичного агентства (МЕА). За оцінкою агентства, експортні доходи зменшилися на 3,59 млрд доларів порівняно з листопадом 2024 року — до 10,97 млрд доларів.

Падіння пов'язане із санкціями США проти «Роснефти» та «Лукойла», а також з ударами України по російських нафтопереробних заводах і портовій інфраструктурі. Сукупний середньодобовий експорт нафти й пального у листопаді

³⁵ <https://www.rbc.ua/ukr/news/minfin-ssha-vidhiliv-zayavku-golovного-pretendenta-1765831943.html>

³⁶ <https://www.iea.org/reports/oil-market-report-december-2025>

скоротився на 420 тис. барелів — до 6,86 млн барелів, оскільки покупці оцінювали санкційні ризики та обмежували закупівлі.

Для збереження експорту Росія була змушена надавати додаткові знижки. У результаті ціна нафти сорту Urals знизилася на 8,2 долара — до 43,52 долара за барель, що додатково вдарило по валютних надходженнях.

VI. Нові санкційні пакети та регулювання

1. Санкції США

- i. OFAC оштрафував IPI Partners за операції з компанією, пов'язаною з олігархом Керимовим⁴⁵*

Американська інвестиційна компанія IPI Partners (Чикаго) погодилася сплатити понад 11 млн дол. для врегулювання звинувачень OFAC у порушенні санкцій проти Росії. Порушення стосувалися компанії Definition Services, Inc. (BVI), пов'язаної з російським олігархом Сулейманом Керимовим.

За даними OFAC, у 2017 році Definition Services інвестувала 25 млн дол. у фонд IPI Partners. Після внесення Керимова до списку SDN у квітні 2018 року фонд ще понад чотири роки — до червня 2022-го — здійснював фінансові операції з компанією, включно з виплатою прибутку та отриманням комісій. Загалом регулятор зафіксував 51 епізод порушення санкцій.

2. Санкції ЄС

- i. ЄС запровадив регламент щодо заморожених суверенних активів Росії³⁷*

14 грудня набрав чинності Регламент Ради ЄС №2600 «Про надзвичайні заходи з усунення серйозних економічних труднощів, спричинених діями Росії в контексті агресивної війни проти України», офіційно опублікований 13 грудня. Документ ухвалено на підставі статті 122 ДФЄС за письмовою процедурою; інформація про голосування держав-членів не розкривалася.

Регламент передбачає іммобілізацію заморожених активів Центрального банку РФ і Фонду національного добробуту — їх заборонено виводити за межі ЄС на період дії документа. Залишки коштів за відповідними активами та резервами

³⁷ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202502600

підлягають окремому управлінню, механізм якого має бути визначений додатково. Усі професійні учасники фінансового ринку ЄС зобов'язані до 14 березня 2026 року подати Єврокомісії звіти про заморожені російські активи та надалі оновлювати їх кожні три місяці.

Крім того, запроваджено заборону на задоволення будь-яких вимог і претензій Росії та російських осіб, а судам держав-членів заборонено визнавати й виконувати судові рішення щодо російських активів і резервів. Заходи мають тимчасовий характер; їх скасування можливе лише за виконання низки умов, зокрема за умови виплати Росією репарацій Україні.

ii. ЄС запровадив санкції проти осіб і організацій за дестабілізаційну діяльність Росії³⁸

15 грудня Рада ЄС ухвалила обмежувальні заходи щодо 14 осіб та організацій на підставі Регламенту №2642 за дестабілізаційну діяльність уряду Російської Федерації за кордоном.

До санкційного списку, зокрема, включено: Джона Марка Дугана — колишнього помічника шерифа штату Флорида; Федора Лук'янова — журналіста-міжнародника, головного редактора журналу «Росія в глобальній політиці»; Андрія Сущенцова — декана факультету міжнародних відносин МДІМВ; Івана Тимофєєва — генерального директора Російської ради з міжнародних справ; Дмитра Суслова — заступника директора Центру комплексних європейських і міжнародних досліджень НДУ ВШЕ; Діану Панченко — журналістку.

Крім фізичних осіб, санкції запроваджено проти 142-го окремого батальйону радіоелектронної боротьби, а також організації «Міжнародний рух русофілів».

iii. ЄС розширив критерії санкцій у межах білоруської програми³⁹

15 грудня Європейський Союз вніс зміни до статті 2 Регламенту №765/2006, розширивши підстави для застосування санкцій у межах білоруської санкційної програми. Відтепер обмежувальні заходи можуть застосовуватися до фізичних і юридичних осіб, організацій та органів, які беруть участь у діях або підтримують політику Республіки Білорусь, що підриває демократію,

³⁸ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202502568

³⁹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202502601

верховенство права, а також безпеку і стабільність ЄС, його держав-членів, міжнародних організацій або третіх країн.

До санкційного списку можуть потрапити особи, причетні до дезінформації та протиправних інформаційних операцій, втручання в роботу демократичних інститутів і економіки, саботажу, кібератак, незаконного перетину кордонів ЄС (включно з повітряним простором), а також дій, спрямованих на пошкодження чи виведення з ладу критичної інфраструктури.

Крім того, санкції можуть застосовуватися до осіб, які надають підтримку таким діям, а також до компаній, що їм належать, перебувають під їхнім контролем або пов'язані з ними.

iv. ЄС запровадив санкції проти осіб і компаній, пов'язаних із російським «тіньовим флотом»⁴⁰

15 груд Європейський Союз запровадив обмежувальні заходи проти п'яти фізичних осіб та чотирьох компаній, які напряму пов'язані з російським «тіньовим флотом». За даними ЄС, підсанкційні компанії володіють танкерами, що використовуються для обходу обмежень на транспортування російських енергоносіїв.

До санкційного списку внесено Муртазу Алі Лакхані — мільярдера, громадянина Великої Британії та Канади; Анара Мадатли — акціонера і директора групи 2Rivers; Талата Сафарова — акціонера та генерального директора 2Rivers; Етібара Ейюба — засновника Coral Energy Group (згодом 2Rivers); а також Валерія Кильдіярова — менеджера Alghaf Marine DMCC і фінансового директора Litasco Middle East DMCC.

Санкції також запроваджено проти компаній Nova Shipmanagement LLC-FZ, Citrine Marine SPC, Hung Phat Maritime Trading та SeverTransBunker Company Limited, які, за оцінкою ЄС, залучені до експлуатації суден «тіньового флоту» Росії.

⁴⁰ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202502568